Turvallisuuskomitea
Säkerhetskommittén
The Security Committee

Muistio 1 (2)

8.12.2020 VN/26827/2020-PLM-1

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
puv@eduskunta.fi

Puolustusvaliokunta VNS 4/2020 vp.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen (UTP) selonteko

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Turvallisuuskomitealta (TK) asiantuntijalausuntoa 2020 valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon. TK ei ole ollut mukana selonteon valmistelussa, mutta sen edustamien hallinnonalojen näkemykset on saatettu valmisteluun TK:n jäsenten kautta. TK seuraa Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (VNp 2017) toimeenpanoa ja pyyntöä on tarkasteltu kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

UTP-selonteko on laadukkaasti valmisteltu ja tukee yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista kaikilla sen VNp 2017:ssa määritetyillä alueilla. Samalla se tukee TK:n toiminnan kehittämistä maantieteellisesti laajemmalle tulevaisuuteen orientoituvaksi varautumisen yhteistyöfoorumiksi. Selonteossa on kattavasti arvioitu Suomen toimintaympäristöä ja esitetty Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset tavoitteet ja painopistealueet, joita toteuttamalla vahvistetaan Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia.

Selonteko tuo esille Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusperiaatteet. Ensinnäkin estetään aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä Suomen joutuminen aseelliseen konfliktiin. Toiseksi jos turvallisuus Euroopassa olisi uhattuna, ei Suomi EU:n jäsenenä voisi olla ulkopuolinen. Kolmanneksi Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka ylläpitää vahvaa ja uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Vaikka Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, on sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen kuitenkin varauduttava. TK tukee selonteon arviota toimintaympäristön voimakkaasta muutoksesta ja sen ymmärtämisen tärkeydestä (s.7) sekä yhteiskuntaamme kohdistuvista sisäisistä ja ulkoisista uhkista ennakoivan varautumisen kannalta (s.8-19). Selonteko vahvistaa kansallisen puolustuskyvyn merkitystä.

TK jakaa UTP-selonteon huolen säätöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tilasta (s.9, 12-14) ja tukee konkreettisten aloitteiden sekä ohjelmien laatimista. Kansainvälinen toiminta ulottuu kaikille suomalaisen yhteiskunnan tasoille ja aloille. kansainvälisen yhteistyön mahdollistaminen ja osallistuminen kriisien ennaltaehkäisyyn on kiinteä osa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista. Poliittista vuoropuhelua vahvistamalla edistetään Suomen mahdollisuutta vaikuttaa turvallisuusympäristöönsä (s.25). Turvallisuuskomitean sihteeristö osallistuu varautumisen kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen. Yhteistyön ja yhteisen vastuunkannon merkitys on globaalien haasteiden kasvaessa yhä tärkeämpää yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi (s.20-21).

Näkemykset kehityssuunnasta Suomen ja Euroopan lähialueilla vastaavat TK:n tilannekuvaa. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakaampaan suuntaan ja on syytä varautua muutoksen pitkäkestoisuuteen (s.14-19). Varautumista ja valmiutta ei pysty kuitenkaan rakentamaan täysin portaattomaksi ja rajattomaksi. Toimivaltaisen viranomaisen periaatteen rinnalle tarvitsemme myös kattavan ja ajantasaisen yhteisen tilannekuvajärjestelmän päätöksenteon ja toimeenpanon tueksi. Erityinen tarve yhteensovittamiselle on hallinnonalojen saumakohdissa. Johtamisjärjestelmän ja –rakenteen on

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Turvallisuuskomitea
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
tk@turvallisuuskomitea.fi
www.turvallisuuskomitea.fi

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
puv@eduskunta.fi

toimittava myös mahdollisessa monihäiriötilanteessa. Yhteistä tilannetietoisuutta ja tilanneymmärrystä on kehitettävä myös kansainvälisen yhteistyön kautta, kuten UTP-selonteossa korostetaan (s.22-26, 29-31).

Tulevaisuudessa suomalaisen kokonaisturvallisuuden toimivuuden tulevat haastamaan monilukuiset tekijät teknologisista kehitysaskeleista (s.33-34), kuten 5G-verkoista ja tekoälystä, aina sosiaalisiin muutoksiin ja globaalitason ongelmiin. Monimuotoisten ja nopeasti kehittyvien häiriötilanteiden hallinta edellyttää oikea-aikaista ja joustavaa reagointia. UTP-selonteossa on käsitelty mm. kasvanutta kyber- ja hybridivaikuttamisen uhkaa sekä siihen liittyvän laajan vahingollisten keinovalikoimien käyttökynnyksen madaltumista (s.10-11, 20, 29). Tätä vastaan tulisi poikkihallinnollisesti rakentaa tilannekuvajärjestelmää, ennaltaehkäisevää kynnystä sekä selventää kansallista termistöämme kynnyksen määrittämiseksi ja vastuita tällaiseen toimintaan vastaamisessa. Toimiva tilannekuvajärjestelmä tukee Suomen turvallisuutta ja auttaa välttämään yhteiskunnan toimintakykyä vaarantaviin tilanteisiin ajautumista antamalla myös aikaa parlamentaariselle päätöksenteolle.

Turvallisuuskomitean toiminnan painopisteenä on kehittää varautumista monihäiriötilanteita varten kriisijohtamisen tukemiseksi. Parhaillakaan suunnitelmilla eikä kovallakaan harjoittelulla voida koskaan estää yllättävien häiriötilanteiden syntyä. Esimerkiksi jos turvallisuus Euroopassa olisi uhattuna, ei Suomi EU:n jäsenenä voisi olla ulkopuolinen. Vakavan häiriötilanteen ilmetessä olemme käytännössä aina ainakin osittain uuden edessä. Onnistumisen edellytyksenä on suomalaisen kokonaisturvallisuuden mallin pohjalle rakentuvan järjestelmän tilanteenmukainen joustavuus. Korona on osoittanut järjestelmämme toimivuuden, mutta tuonut esiin myös seikkoja, joilla kriisinkestävyyttä voidaan kehittää entistä paremmaksi.

Koronakriisi on haastanut suomalaista yhteiskuntaa uudella tavalla, mutta samalla perinteiset uhkat ovat edelleen olemassa ja mahdollisia uusia nousemassa. Yhteiskunnan kriisinsietokyvyn merkitys Suomen turvallisuudelle korostuu nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Kriisinsietokykyä vahvistetaan varautumalla laaja-alaisesti yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttaviin uhkiin (s.29). Varautumisessa on seurattava "isompaa kuvaa" ja ennakoitava yksittäisiä tai samanaikaisia uhkia sekä läheltä että kaukaa. UTP-selonteko antaa tälle hyvät perusteet.

Petri Toivonen
Pääsihteeri
Turvallisuuskomitean sihteeristö

Jakelu Eduskunta / puolustusvaliokunta

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Turvallisuuskomitea
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
tk@turvallisuuskomitea.fi
www.turvallisuuskomitea.fi